

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
 Development of Sangha Government in Mueang Khonkaen District,
 Khonkaen Province

พระสุรศักดิ์ จตตภโย กอมาตย์^{1*}, พระมหาวิรุธ วิโรจน์, ผศ.ดร.², พระครูประยุตสารธรรม, ดร.³
 Phra Surasak Jattabhayo komart¹ Phramaha Wiruth Wirojano² Phrakru rayutsarntham³
 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
 Master of Political Science Program in Buddhist Local Government
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1*,2,3}
 Mahamakut Buddhist University Isan Campus
 Author for Correspondence: Email: surasak.kom@student.mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจำนวน 187 รูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีการพัฒนางานปกครองของพระสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.69) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.70) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.66) ด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.71) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.71) และ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.66)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในการส่งเสริมการพัฒนางานวัดอย่างเป็นระบบและบูรณาการ จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ สามารถสรุปสาระสำคัญเพื่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จำเป็นต้องส่งเสริม การแสดงธรรม อบรมปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาความสามารถของพระสงฆ์และสามเณรภายในคณะปกครองให้มากขึ้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2. การศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์ควรส่งเสริม การให้ทุนการศึกษา และสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนผู้ยากไร้ เพื่อยกระดับสังคมและชุมชนรอบวัดที่ผู้คนอาศัยอยู่

3. การศาสนศึกษา คณะสงฆ์ควรยกระดับ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และส่งเสริมการศึกษาธรรมะแก่ประชาชนทั่วไป

4. การสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์ควรส่งเสริม การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบริจาคสิ่งของ และการ ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

5. การปกครอง คณะสงฆ์ควรพัฒนา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งเจ้าคณะปกครองใน ระดับต่าง ๆ

6. สาธารณูปการ คณะสงฆ์ควรพัฒนาและส่งเสริม การสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด รวมถึงการพัฒนา สิ่งแวดล้อมในพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

คำสำคัญ: คณะสงฆ์; การพัฒนา; งานปกครองคณะสงฆ์

Received:24/04/2568, Revised:10/06/2568, Accepted:10/06/2568

Abstract

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the level of opinions of Buddhist monks regarding the development of Sangha administration in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province; 2) to compare the development of the Sangha government in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province classified by age, years of ordination, level of Dhamma Education, and Level of General Education; 3) to study the guidelines for the development of the Sangha government in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province. This study employed a questionnaire to collect data from sample of 187 monks affiliated with the Dhammayuttika Nikaya. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics using one-way analysis of variance (ANOVA), were applied.

The research results found that:

1. The Sangha within the administrative jurisdiction of the Khonkaen provincial Sangha Council has developed overall Sangha governance at the high level ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57). The area with the highest average score is Governance ($\bar{X} = 3.66$, S.D.=0.69), Public Welfare ($\bar{X} = 3.64$, S.D.=0.70), Educational Welfare ($\bar{X} = 3.61$, S.D.=0.66), Public Utility ($\bar{X} = 3.59$, S.D.=0.71), Religious Education ($\bar{X} = 3.56$, S.D.=0.71), and Religious Propagation ($\bar{X} = 3.52$, S.D.=0.66).

2. The comparison of opinions regarding the development of ecclesiastical administration among monks in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province, categorized by age, years of ordination (Pansa), Dhamma Education Level, and General Education Level revealed that monks with different personal characteristics in all four aspects expressed significantly different opinions at the 0.05 level of statistical significance.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. Recommendations to Promote Holistic Temple Development and Integration temple Development based on the analysis of the recommendations, the key points for the improvement of monastic administrative practices can be summarized and prioritized as follows:

1. Propagation of Buddhism: The Sangha should prioritize the promotion of Dhamma preaching and meditation training as a means to enhance the spiritual capacity of monks and novices within the administrative structure. These practices serve as a foundation for cultivating moral leadership and reinforcing the temple's role in spiritual guidance.

2. Educational Support: It is imperative for the Sangha to strengthen efforts in providing scholarships and promoting access to education for monks, novices, and underprivileged youth. By supporting academic development, the Sangha can contribute to the upliftment of surrounding communities and foster greater social equity.

3. Buddhist Education: The Sangha should elevate the quality of instruction in the study of Dhamma and Pali scriptures through structured curriculum in the Phra Pariyatti Dhamma system. In addition, Dhamma education should be actively promoted among the general public as a tool for moral and ethical development.

4. Public Welfare and Charitable Services: There is a need to expand the Sangha's engagement in humanitarian aid including disaster relief, donation of essential goods, and participation in public-benefit activities. These efforts position the temple as a vital actor in community resilience and solidarity.

5. Monastic Administration: The governance of Sangha affairs should be systematically improved. This includes enhancing administrative efficiency and ensuring transparent and merit-based appointments of ecclesiastical leaders at various levels, thereby fostering accountability and institutional credibility.

6. Public Infrastructure and Environmental Development: The Sangha should promote the construction, renovation, and restoration of temple facilities while simultaneously improving the environmental conditions of temple grounds. Such initiatives can enhance the temple's role as a community hub and contribute to overall societal well-being.

Keywords: The Sangha; Development; The Sangha government.

1. บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขปกครองคณะสงฆ์สูงสุด โดยได้มีการบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ และเปรียบเสมือนเป็นแม่บทของพระผู้มีพระภาคเจ้า ดังในคราวก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อพิจารณาจากข้อความในส่วนนี้จะเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงวางพระธรรมวินัยให้เป็นใหญ่ เป็นหลักการปกครองโดยไม่ได้มอบอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ (พระมหาสมเกียรติ (เขมจาริยาโณ), 2565: 21-31) กล่าวไว้ว่า

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การปกครองของคณะสงฆ์ในระยะหลังจากพุทธกาลต่อมาจึงมีพระเถระผู้อาวุโสเป็นผู้ดูแลปกครองและเคารพนับถือกันตามพรรษา แต่ภายหลังจากที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศต่าง ๆ โดยเกิดจากการสังคายนาครั้งที่ 3 ในประเทศอินเดียราวพุทธศตวรรษที่ 3 พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปยังประเทศ

ระบบการบริหารคณะสงฆ์ในยุคพุทธกาลนั้น วางอยู่บนรากฐานแห่งพระธรรมวินัย อันถือเป็นระบบธรรมและระบบวินัยที่กลมกลืนกันอย่างวิจิตรบรรจง การบริหารงานด้านการปกครองดำเนินไปภายใต้หลักการกระจายอำนาจ มิใช่การรวมศูนย์ ซึ่งเปิดโอกาสให้หมู่สงฆ์ในแต่ละภูมิภาคสามารถบริหารจัดการตนเองตามกรอบของพระธรรมวินัยอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดหลักการแห่งการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมรอบข้าง เพื่อเกื้อกูลและบรรเทาทุกข์แก่หมู่ชน การเผยแผ่พระธรรมคำสอนมุ่งเน้นแนวทางเข้าถึงบุคคล ชุมชน และสังคมด้วยความเมตตาและสื่อสารอย่างสันติ ปัจจุบันแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 6 ด้านหลัก โดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักการพื้นฐาน ประกอบกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง และประกาศต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการบริหารกิจการสงฆ์ ทั้งนี้เนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ (พระมหาสมบัติ คุณโสโก (ทวีคุณ), วรณัท พรมศรี, พระครูวุฒิชัยธรรมสาร (สุรวุฒิ แสงมะโน), 2567 : 33-46) ซึ่งปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ยังคงดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคมคณะสงฆ์ คือ สถานการณ์ของพระภิกษุผู้ประพฤติละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นเหตุแห่งความคลอนแคลนศรัทธาของมหาชน องค์การสูงสุดในการบริหารคณะสงฆ์อย่างมหาเถรสมาคม ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแล ปกครอง และธำรงรักษาพระธรรมวินัย ควรมีมาตรการที่ชัดเจนทั้งในด้านบทลงโทษ กลไกการป้องกัน และการบูรณาการความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสามัญ

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดย 18 ตำบล โดยมี 6 ตำบล ที่ไม่มีพระอาศัยอยู่เลย จำนวนโดยรวมทั้งหมด 350 รูป

ตารางแสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น

ลำดับ	ตำบล	จำนวนพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
1	ในเมือง	60
2	พระลับ	35
3	บ้านเป็ด	40
4	สำราญ	25
5	แดงใหญ่	28
6	ศิลา	35

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

7	โคกสี	22
8	ท่าพระ	30
9	ดอนช้าง	20
10	บ้านหว้า	18
11	บ้านค้อ	15
12	เมืองเก่า	22
จำนวนพระสงฆ์โดยรวมทั้งสิ้น 350 รูป		

(ที่มา : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น พ.ศ. 2567)

เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967, p. 99; อ้างถึงใน สำเร็จ จันทรสุวรรณ, 2547 : 38) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 187 รูป โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ซึ่งในงานวิจัยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้

ร้อยละ 5 หรือ 0.05

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n)} &= \frac{350}{1+350(0.05)^2} \\ &= 187 \end{aligned}$$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากร จำนวน 350 คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 187 รูป คณะผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกตามตำบลทั้ง 18 ตำบล ตามสัดส่วนของประชากรที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุด} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละชุด}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตัวอย่างเช่น ต้องการทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรในอำเภอเมืองขอนแก่น ตำบลในเมือง ซึ่งมีจำนวนประชากร 45 รูป และในขณะที่จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคือ 187 รูป และจำนวนประชากรทั้งหมดคือ 350 คน แทนค่าเพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในชุดนี้คือ

$$\text{กลุ่มตัวอย่างของประชากรตำบลในเมือง} = \frac{45 \times 187}{350} = 24 \text{ รูป}$$

จากนั้นจึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละตำบล ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรดังกล่าวนี้ ตามตาราง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตารางจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนประชากร/รูป	กลุ่มตัวอย่าง/รูป
1	ในเมือง	60	32
2	พระลับ	35	19
3	บ้านเป็ด	40	21
4	สำราญ	25	13
5	แดงใหญ่	28	15
6	ศิลา	35	19
7	โคกสี	22	12
8	ท่าพระ	30	16
9	ดอนช้าง	20	11
10	บ้านหว้า	18	10
11	บ้านค้อ	15	8
12	เมืองเก่า	22	11
รวม		350	187

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในนิกายธรรมยุติ ซึ่งจำพรรษาอยู่ภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) อายุ 2) พรรษา 3) ระดับการศึกษา ทางนิกายธรรม 4) ระดับการศึกษาสายสามัญ ข้อคำถามเป็นลักษณะการตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaires)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผู้วิจัยได้จัดให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา โดยอาศัยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จำนวน 30 รูป เพื่อประเมินค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือทั้งฉบับ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.886 ในขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกจ่ายแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาในอัตราร้อยละ 98 ซึ่งแสดงถึงความร่วมมืออย่างดียิ่ง อันนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องและมีนัยสำคัญทางวิชาการ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วนำไปแปลผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ ,2550)

4.51 - 5.00 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
20 – 29 ปี	81	43.32
30 – 39 ปี	44	23.53
40 – 49 ปี	62	33.16
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ โดยจำแนกตามอายุ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากอยู่ในระดับอายุ 20 – 29 ปี จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.32 ลำดับต่อมา ระดับอายุ 40 – 49 ปี จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.16 และน้อยที่สุดคือ อยู่ในระดับอายุ 30 – 39 ปี จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.53

ตารางที่ 4.2 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
1-10 พรรษา	115	61.50
11-20 พรรษา	28	14.97
21 พรรษา ขึ้นไป	44	23.53
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ โดยจำแนกตามพรรษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากอยู่ในระดับพรรษา 1-10 พรรษา จำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.50 ลำดับต่อมา ระดับพรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.53 และน้อยที่สุดคือ อยู่ในระดับอายุ 11-20 พรรษา จำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.97

ตารางที่ 4.3 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม

ระดับนักธรรม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ชั้นตรี	64	34.22
ชั้นโท	46	24.60

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ชั้นเอก	77	41.18
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ โดยจำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากอยู่ในระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 77 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.18 ลำดับต่อมา ระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.22 และน้อยที่สุดคือ ระดับนักธรรมชั้นโท จำนวน 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.60

ตารางที่ 4.4 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ

ระดับการศึกษาสามัญ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษา	17	9.09
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	37	19.79
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	39	20.86
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	94	50.27
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ โดยจำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากมีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.27 ลำดับต่อมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 20.86 ลำดับต่อมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 19.79 และน้อยที่สุดคือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ข้อ	การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการปกครอง	3.66	.69	มาก
2.	ด้านการศาสนศึกษา	3.56	.71	มาก
3.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.61	.66	มาก
4.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.52	.66	มาก
5.	ด้านสาธารณูปการ	3.59	.71	มาก
6.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.64	.70	มาก
โดยรวม		3.60	.57	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.69) ลำดับต่อมา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.70) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.66)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ลำดับต่อมา ด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.71) ลำดับต่อมา ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.71) และ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.66)

ตารางที่ 4.6 การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐาน	โดยรวม	ด้านการปกครอง	ด้านการศึกษา	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ด้านสาธารณูปการ	ด้านสาธารณสงเคราะห์
1. อายุ	4.280*	3.660*	4.271*	5.287*	2.158*	1.234*	2.382*
2. พรรษา	8.305*	2.562*	10.291*	6.833*	4.213*	3.628*	8.365*
3. ระดับการศึกษานักธรรม	8.357*	1.958*	10.788*	4.808*	8.498*	8.097*	3.748*
4. ระดับการศึกษาสายสามัญ	3.004*	.878*	3.724*	1.176*	3.842*	3.248*	3.410*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.6 สรุปได้ว่า เมื่อทดสอบสมมติฐานของคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน พบว่า มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ผลการเปรียบเทียบ

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามตัวแปร อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ รายละเอียดในแต่ละกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในทุกช่วงอายุ มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามพรรษา โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในทุกระดับการศึกษานักธรรม มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปกครอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในทุกระดับการศึกษาสายสามัญ มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ อภิปรายผลตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ จำแนกตามตัวแปร อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ โดยมีรายละเอียดในด้าน ดังนี้

ผลการศึกษาว่าด้วยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย จากผลการวิจัยพบว่า โดยรวม มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, $S.D. = 0.57$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทรวิวัฒน์ (ชุตินฺถ์), 2566 : 63 – 74) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของประชากรคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, $S.D. = 0.69$) กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการกระจายอำนาจทางการปกครองให้ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง คณะสงฆ์มีการพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามารถทางด้านกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุทธิมปญโญ), 2564 : 43 – 58) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนได้ดำเนินการตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์

(2) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาของประชากรคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $S.D. = 0.71$) กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการพัฒนาการบริหารจัดการในการศึกษาบาลี นักธรรม ธรรมศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ คณะสงฆ์มีการจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาในพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (พระบัวสอน ทองสลับ, 2564 : 318 – 330) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านการเสริมสร้างเจตคติ และด้านการเสริมสร้างพฤติกรรม

(3) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของประชากรคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 0.66$) กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (พระมหาคนอง จันทร์คำลอย, 2565 : 164 – 178) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในมิติการบริหารกิจการคณะสงฆ์และหลักธรรมาภิบาลต่อ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ให้มีความเพียงพอ ควรขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มาให้การสนับสนุนในการดำเนินโครงการต่าง ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษา “การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน ในแต่ละพื้นที่
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะคติ หลักธรรมาภิบาล นโยบายรัฐบาล วัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาเครือข่ายกองทุน เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยใช้วิธีการวิจัยอื่น ๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การระดมความคิดเห็นเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประสิทธิผลของการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

8. บรรณานุกรม

ธานินทร์ ศิลป์ จารุ. (2550).การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยSPSS. กรุงเทพฯ: บริษัท วี อินเทอร์เน็ต.

พระครูปริยัติคุณาวุธ. (2566). การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, ปีที่ 10 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน 2566, หน้า 189 – 200.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- พระครูรัตนสุตาภรณ์. (2566). **บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาภายใต้กระบวนการทัศน์ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2566, หน้า 39 – 55.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (เล็ก สุธมมปญโญ). (2564). **การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต**. วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนเมษายน 2564, หน้า 43 – 58.
- พระบัวสอน ทองสลับ. (2564). **บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10**. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน 2564, หน้า 318 – 330.
- พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทรวิวัฒน์ (ชุตติปญโญ). (2566). **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนธันวาคม 2566, หน้า 63 – 74.
- พระมหาคนอง จันทรคำลอย. (2563). **บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10**. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนสิงหาคม 2563, หน้า 164 – 178.
- พระมหาสมเกียรติ เขมจารีญาโณ. (2565). **พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน**. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนเมษายน 2565, หน้า 21 – 31.
- พระมหาสมบัติ คุณะโสโก (ทวีคุณ), วรณัท พรหมศรี, พระครูวุฒิชัยธรรมสาร (สุรวุฒิ แสงมะโน). (2567). **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในอนาคตของอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**. วารสารวิชาการแสงอีสาน, ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนธันวาคม, หน้า 33-46.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น. (2567). **รายงานจำนวนพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น (ธ) ปี 2567**. ขอนแก่น: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น.
- สำเริง จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. (2547). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 38.
- เสาวฤทธิ์ ดีล้วน. (2565). **บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี**. วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2565, หน้า 63 – 75.